

Український державний університет імені Михайла
Драгоманова
Педагогічний факультет

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(СИЛАБУС)

«Диференціальна психологія»

Освітньо-професійна програми

Практична психологія

2-й рік навчання, 4-й семестр (для бакалаврів)

Галузь знань

05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність

053 Психологія

Освітній рівень

Бакалавр

Форма навчання (*денна*)

**Кафедра
та викладач**

Кафедра практичної психології

Викладач: **Матвієнко Ірина Андріївна** – старший викладач

Лінк на профіль викладача на сайті факультету:

<https://pf.udu.edu.ua/fakultet/struktura/kafedry/kafedra-praktychnoi-psykholohii-fpp/vykladachi-kafedry-prps#rozhonuty-bez-zavantaz-hennia-matviienko-i>

Лінк на профіль викладача у Google Scholar: <https://scholar.google.com/citations?user=FTawhaQAAAAJ&hl=uk&authuser=1>

E-mail: i.a.matviienko@npu.edu.ua

Лінк на курс в Moodle (для денної форми навчання):

<https://moodle.udu.edu.ua/course/view.php?id=6302>

**I. Основна
мета/цілі
навчання**

Метою викладання освітнього компоненту «Диференціальна психологія» є формування системи знань про індивідуальність, про індивідуальні відмінності особистості.

Основними завданнями вивчення освітнього компоненту «Диференціальна психологія» є розширити діапазон знань студентів про теоретичні підходи до розуміння структури і закономірностей розвитку індивідуально-типологічної сфери особистості, характеристику та сутність відмінностей в індивідуально-типологічній сфері індивіду; оволодіти основними знаннями з теорій походження індивідуально-типологічних відмінностей.

**II. Місце
навчальної
дисципліни в
освітній програмі**

*Навчальна дисципліна вибіркова
Цикл професійної підготовки*

**III. Обсяг
навчальної
дисципліни**

	<i>Денна ф.н. (термін навчання – 3р.10 міс.)</i>
<i>Кількість кредитів</i>	<i>3</i>
<i>Загальна кількість годин</i>	<i>90</i>
<i>Лекційні заняття</i>	<i>16</i>
<i>Практичні заняття</i>	<i>10</i>
<i>Семінарські</i>	<i>5</i>
<i>Самостійна робота</i>	<i>59</i>

**IV. Короткий
зміст
навчальної
дисципліни**

Змістовий модуль 1.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДИФЕРЕНЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1.1 Диференціальна психологія як наука про психологічні відмінності. Методи дослідження у диференціальній психології

Предмет та завдання диференціальної психології. Філо- та онтогенетичні аспекти становлення індивідуальності. Передумови виокремлення диференціальної психології. Психофізична проблема як передумова дослідження індивідуальних відмінностей. Методологічні особливості диференціально-психологічних до-сліджень.

Тема 1.2. Індивідуальність як системно-інтегральний рівень життєдіяльності

Індивідуальність як інтегральна характеристика суб'єкта. Формальний аналіз структури стійких універсальних властивостей людини. Індивідні властивості як біологічний рівень індивідуальності. Особистість як соціокультурний рівень індивідуальності. Основні теорії індивідуальних відмінностей.

Змістовий модуль 2.

ВПЛИВ БІОПСИХІЧНИХ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ФАКТОРІВ НА РОЗВИТОК ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ

Тема 2.1. Вплив спадковості і середовища на поведінку людини

Історико-психологічний аналіз психобіологічних чинників розвитку індивідуальності. Взаємодія факторів спадковості і середовища у становленні індивідуальності. Міжіндивідуальні фактори психологічних відмінностей. Індивідуальні відмінності психічних процесів. Індивідуальні відмінності інтелекту та когнітивних стилів

Тема 2.2. Проблема темпераменту у диференціальній психології

Історико-психологічний аналіз проблеми темпераменту. Властивості нервової системи як передумова темпераментальних відмінностей. Вікові аспекти розвитку властивостей нервової системи. Статеві відмінності у розвитку індивідуальності. Сучасні типології темпераменту.

Тема 2.3. Диференціально-психологічні аспекти навчальної діяльності

Типологічні особливості і успішність навчальної діяльності. Пізнавальні стилі в учбовій діяльності. Стилi педагогічної діяльності: емоційно-імпровізаційний; емоційно-методичний; розмірковує-імпровізаційний; розмірковує-методичний. Стилi спілкування і керівництва вчителями учнів: авторитарний; демократичний; ліберальний. Психолого-педагогічні особливості опитування учнів вчителями з різними стилями керівництва.

Тема 2.4. Особистість у диференціально-психологічному вимірі

Історико-психологічний аналіз проблеми характеру. Структура характеру. Типологія характерів. Особистісні відмінності Здібності та обдарованість у структурі індивідуальності.

Тема 2.5. Здібності у структурі індивідуальності

Поняття обдарованості, таланту і геніальності. Схильність до певного виду діяльності. Загальні і спеціальні здібності. Компенсація здібностей. Діяльність як умова вимірювання здібностей та обдарованості. Методи вивчення феномену геніальності: біографічний аналіз; вивчення випадків; статистичне дослідження; історіометрія; аналіз висновків тесту на визначення розумового коефіцієнту; лонгітюдне дослідження.

Тема 2.6. Диференціально-психологічні аспекти професійної діяльності

Диференційно-психофізіологічні аспекти становлення професіонала. Монотонна діяльність і типологічні особливості. Стилi професійної діяльності. Вибір професії і тип особистості. Суб'єктивні установки, продуктивність праці й задоволеність працею. Статеві особливості професійної діяльності та кар'єри.

Детальні теми лекційних, практичних занять, питання до іспиту, теми і завдання для самостійної роботи, список джерельної бази та інше містяться на курсі у Moodle:

Лінк на курс в Moodle: <https://moodle.edu.edu.ua/course/view.php?id=6302¬ifieditingon=1>

V. Результати навчання

Результати навчання	Компетентності
<ul style="list-style-type: none"> • ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання • ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань • ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги • ПРН7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки 	<ul style="list-style-type: none"> • ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. • ФК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій • ФК6. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження

VI. Порядок і критерії оцінювання

Форми поточного контролю: Модульні контрольні роботи.

Методи поточного контролю: усне опитування, тести, практичні завдання, ІНДЗ.

Форма підсумкового контролю: Залік

Методи підсумкового контролю: тестові питання

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль										ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2									
Тема 1.1	Тема 1.2	МКР 1	Тема 2.1	Тема 2.2	Тема 2.3	Тема 2.4	Тема 2.5	Тема 2.6	МКР 2		
5	5	10	5	5	5	5	5	5	10	40	100

Розрахунок рейтингових балів за видами контролів

№ п/п	Види діяльності	Коефіцієнт (вартість) виду	Кількість робіт	Результат
1	Практична робота на заняттях (усні відповіді, тести)	5	2	10
2	Самостійні роботи / участь у вебінарах/тренінгах, що відповідають тематиці даного курсу*	10	3	30
3	Модульні контрольні роботи	10	2	20
4	ІНДЗ	40	1	40
Підсумковий рейтинговий бал			100	

**Здобувачу можуть зараховуватися бали за неформальну освіту (участь у професійних семінарах, вебінарах, тренінгах тощо) з відповідних тем курсу (замість окремих видів практичної чи самостійної роботи з курсу). Для цього студент має представити сертифікат учасника і підготувати короткий звіт-аналіз опрацьованих питань.*

Важливі зауваги щодо оцінювання!

Якщо навчальна дисципліна завершується екзаменом, максимальна кількість балів, яку здобувач може набрати протягом семестру - 60. Максимальна кількість балів за екзамен – 40. Разом – 100 балів.

*До початку заліково-екзаменаційної сесії (якщо вивчення навчальної дисципліни завершується екзаменом) здобувач повинен набрати мінімум **35 балів**. Цей бал не означає зарахування, він просто дає здобувачеві право складати екзамен. Якщо здобувач не отримав 35 балів, у наступному семестрі він проходить ці навчальні дисципліни повторно на платній основі.*

Критерії оцінювання

Під час усних відповідей: повнота та правильність розкриття питання; логіка викладення, культура мовлення, впевненість та аргументованість, використання у відповіді посилань на інформацію з основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників та інших методичних видань тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння та самостійні оцінні судження, висновки.

Під час виконання письмових завдань: повнота та правильність розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати самостійні висновки, ступінь сформованості практичних умінь, досвід творчої та пошукової діяльності, акуратність оформлення письмової роботи.

Рівні відповідності критеріям

Високий рівень (90 – 100 балів). Здобувач засвоїв зміст навчальної дисципліни повністю, вільно володіє навчальним матеріалом, успішно і креативно розв'язує завдання різних видів складності, аргументовано висловлює свої думки, займається самоосвітою, може брати активну участь в наукових та творчих проектах. Виконав усі практичні / самостійні завдання правильно та ґрунтовно. Демонструє здатність пов'язувати теоретичні знання з курсу з практичним досвідом професійної діяльності.

Достатній рівень (80 – 89 балів). Здобувач засвоїв зміст навчальної дисципліни в необхідному обсязі, володіє навчальним матеріалом, виконав завдання до кожної теми, проте у відповідях допускає деякі неточності. Уміння продуктивні, проте без вияву творчості. Здатен працювати самостійно, проте допускає неточності.

Середній рівень (70 – 79 балів). Здобувач засвоїв зміст навчальної дисципліни в повному обсязі, але його знання містять неточності та помилкові судження, уміння проявляються на репродуктивному рівні. Здобувач не може сформулювати самостійні оцінні судження та висновки.

Задовільний рівень (65 – 69 балів). Здобувач загалом опанував навчальну дисципліну, але більшість тем засвоїв поверхово, частково. При виконання практичних завдань допускає помилки та потребує допомоги викладача чи колег-студентів.

Низький рівень (60 – 64 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну поверхово, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні, демонструє фрагментарні знання, не може самостійно викласти більшість практичних завдань. Виконав частину практичних / самостійних завдань з суттєвими помилками та недоліками.

Незадовільний рівень: 35 – 59 балів з можливістю повторного складання. Здобувач не засвоїв більшості тем, володіє елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вміє логічно, послідовно, грамотно висловлювати думку, практичні уміння не сформовані; **0 – 34 балів з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни.** Здобувач не виконав більшості завдань, не володіє навчальним матеріалом, змістом курсу не оволодів.

VII. Політика курсу

Політика щодо відвідування: здобувачі дотримуються вимог чинного законодавства України, Статуту УДУ імені Михайла Драгоманова

(<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/statut-ukrayinskoho-derzhavnoho-universytetu-imeni-mykhayla-drahomanova>) і Правил внутрішнього розпорядку УДУ імені Михайла Драгоманова (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/pravy-la-vnutrishnoho-rozporiadku-udu-imeni-mykhayla-drahomanova>)

відвідують заняття відповідно розкладу, дотримуються етичних норм поведінки. Усі учасники освітнього процесу дотримуються загальноприйнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури; підтримувати атмосферу доброзичливості, відповідальності, порядності й толерантності. Відвідування занять з курсу є обов'язковим за визначеним деканатом розкладом. За об'єктивних причин (лікарняний, заява) заняття може бути відпрацьованим. Атмосфера на заняттях повинна бути творчою, відкритою до конструктивної критики. Недопустимі запізнення на заняття; списування.

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Усі завдання передбачені навчальною програмою мають бути виконанні у встановлений викладачем термін. Практичні та самостійні завдання виконуються вчасно та здаються викладачу у визначені ним терміни. Роботи, що здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються нижчою оцінкою (75% від максимальної оцінки).

Якщо здобувач отримав незадовільну оцінку під час екзамену, в нього виникає академічна заборгованість. Повторно скласти

атестацію він повинен до початку наступного семестру в терміни, визначені деканатом.

Якщо здобувач не погоджується з оцінкою підсумкової атестації, він може в день оголошення результатів подати в деканат апеляційну заяву. Наступного дня проводиться засідання апеляційної комісії. За письмового екзамена повторне опитування не проводиться. За усного комісія надає здобувачеві право продемонструвати свої знання. Про порядок складання екзаменів, перескладання і оскарження результатів див. «Положення про організацію освітнього процесу».

У разі неатестації перескладання відбувається з дозволу деканату. Здобувачі можуть здійснювати перескладання результатів навчання відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова», «Положення про порядок контролю якості знань студентів УДУ імені Михайла Драгоманова», «Положення про порядок ліквідації академічної заборгованості студентами УДУ імені Михайла Драгоманова» (посилання на Положення: <https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty>).

Політика щодо конфліктних ситуацій. Вирішення конфліктних ситуацій у ЗВО здійснюється відповідно до «Положення про врегулювання конфліктів в УДУ імені Михайла Драгоманова» (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-vrehuliuvannia-konfliktiv-v-udu-imeni-mykhaila-drahomanova>). Між учасниками освітнього процесу здійснюється партнерська взаємодія, толерантність і повага до кожної особистості.

Політика щодо академічної доброчесності ґрунтується на засадах «Положення про академічну доброчесність в УДУ імені Михайла Драгоманова» (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-akademichnu-dobrochesnist-udu>).

Викладач ознайомлює здобувача вищої освіти з правилами поведінки на заняттях, користування засобами електронного зв'язку, недопущенням академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, списування, акцентує увагу на заборону використання додаткових джерел інформації під час оцінювання знань, при використанні Інтернет-ресурсів зазначається використане джерело. Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

Умови для інклюзивного вивчення освітнього компонента: дана навчальна дисципліна може викладатися для людей з особливими освітніми потребами. Форми і методи інклюзивного навчання обираються з урахуванням індивідуальних потреб здобувача. Обов'язково поєднуються фронтальні, індивідуальні та групові ФОНД. Традиційні методи навчання поєднуються з інтерактивними і спеціальними (методи педагогічного супроводу та корекції, тощо).

VIII. Основні інформаційні ресурси

1. Диференційна психологія / За загальною редакцією акад. С.Д. Максименка. Підручник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 600 с.
 2. Мазяр О.В. Особливості роботи над професійно-орієнтованим завданням з курсу «Диференційна психологія» // Професійно-орієнтовані завдання з психології./ В.В. Горбунова [та ін.]; за ред. О.Л. Музики. – Житомир, 2010.
 3. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. Житомир: Вид-во Рута, 2006. 320 с.
 4. Мазяр О.В. Диференціальна психологія : модульний курс : навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 284 с.
-

-
5. Мазяр О.В. Особливості роботи над професійно-орієнтованим завданням з курсу «Диференційна психологія» / О.В. Мазяр // Професійно-орієнтовані завдання з психології : навч. посіб. / В.В. Горбунова [та ін.]; за ред. О.Л. Музики; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, Соц.-психол. ф-т, Каф. соц. та практ. психології. – [3-є вид., переробл. і допов.]. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 188-248.
 6. Максименко С.Д. Теоретичні основи психології особистості / С.Д. Максименко // Актуальні проблеми психології: Психологія навчання. Гендерна психологія. Медична психологія / за ред. С.Д. Максименка. – К.: ДП «Інфор-маційно-аналітичне агентство», 2007. – Том X. – Вип. 2. – С. 7-23.
 7. Маноха І.П. Психологія потаємного "Я". К., 2001.
 8. Моляко В.О. Психологічне дослідження проблем функціонування стратегій творчої діяльності, творчої обдарованості та психологічної грамотності / В.О. Моляко // Актуальні проблеми психології: Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. С.Д. Максименка. – К.: Но-ра-Друк, 2001. – Вип. 21. – С. 198-205.
 9. Палій А.А. Диференціальна психологія : навч. посіб. / А.А. Палій. – К.: Академвидав, 2010. – 432 с. (Серія «Альма-матер»).
 10. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / [підред. Проколієнко Л.М.; упор. Андрієвська В.В., Балл Г.О., Губко О.Т., Проскура О.В.]. – К., 1989.
 11. Туриніна О.Л., Варлакова Є.О. Диференціальна психологія. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 136 с.
 12. Семенова Р.О. Обдарованість як проблема сучасної освіти // Актуальні проблеми психології: Психологія обдарованості: збірник наукових праць / за ред. С.Д. Максименка та Р.О. Семенової. – Т. 6. – Вип. 5. – Житомир, 2010.
 13. Семенова Р.О. Обдарованість як проблема сучасної освіти / Р.О. Семенова // Актуальні проблеми психології: Психологія обдарованості: збірник наукових праць / за ред. С.Д. Максименка та Р.О. Семенової. – Т. 6. – Вип. 5. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 7-22.
 14. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – 320 с.
 15. Музика О.Л. Розвиток здібностей та обдарованості в процесі вікового розвитку особистості / О.Л. Музика // Актуальні проблеми психології : Проблеми психології творчості та обдарованості : збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. В.О. Моляко. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – Т. 12. – Вип. 2. – С. 142-148.

Розширений список джерел та інформаційних ресурсів з навчальної дисципліни розміщено у системі MOODLE.

*Обговорено та затверджено на засіданні кафедри практичної психології
(Протокол № 6 від 15 січня 2025 р.)*